

פרוזבול - התקנה

מסכת שביעית פרק י משנה ג

בשלהי, תקופת בית שני נמנעו אנשים מלהלוות זה לזה. הלל הזקן שהיה נשיא הסנהדרין תיקן את תקנת 'פרוזבול'. "הלל תקן פרוזבול מפני תיקון העולם" (משנה גיטין ד, ג). העיקרון של פרוזבול הוא שהמלווה מוסר את היכולת לגבות את חובותיו לבית הדין.

ציטוט המשנה

פרוזבול, אינו משמט.
זה אחד מן הדברים שהתקין הלל הזקן,
כשראה שנמנעו העם מלהלוות זה את זה
ועוברין על מה שכתוב בתורה (דברים טו, ט-י)
"השמר לך פן יהיה דבר עם לבבך בליעל וגו',
התקין הלל לפרוזבול

משימה טרום לימוד –

1. במשנה מובא פסוק מהתורה: "השמר לך פן יהיה דבר עם לבבך בליעל..."
(א) הסבירו את האזהרה שמזהירה התורה בפסוק זה.
(ב) מה הכוונה במילה המסומנת בקו.
2. במשנה מובא שם תנא. מיהו התנא? באיזו תקופה הוא חי? ומה תקן?
3. התורה מצווה אותנו: "**שמט** כל בעל משה ידו אשר ישה ברעהו ...".
(א) הסבירו את הפסוק בלשונכם.
(ב) איזה קושי או שאלה מתעוררת לך על התקנה שתקן הלל בהקשר לפסוק זה? [עיינו במצגת]

מושגי תוכן וביאורי מילים-

4. הסבירו בקצרה את המושגים הבאים: (העזרו בספר מעגלי המשנה, בפירוש המשנה)

(א) פרוזבול- _____
(ב) נמנעו- _____
(ג) עוברין על - _____

אוצר מילים -

5. הסבירו בקצרה את המילים הבאות: (העזרו בספר מעגלי המשנה, בפירוש המשנה)

(א) משמטת- _____
(ב) עשאה מלווה - _____

משימת מבנה -

6. השלימו בטבלה את לשון המשנה.

מס'	חלקי המשנה	לשון המשנה
1	התקנה	
2	מי תקן את התקנה?	
3	טעם התקנה	

פרשנות והיסק -

7. שנינו במשנה: " פְּרוֹזְבוּל, אֵינוֹ מְשֻׁמָּט. זֶה אֶחָד מִן הַדְּבָרִים שֶׁהַתִּקּוּן הַלֵּל הַזֶּה,

(א) מה ראה הלל בתקופתו? מה התקנה שתקן?

(ב) על בסס הלל את תקנתו?

8. שנינו במשנה: " וְכָל מַעֲשֵׂה בֵּית דִּין - אֵין מְשֻׁמָּטִין ... וְהַמוֹסֵר שְׁטָרוֹתָיו לְבֵית דִּין - אֵין מְשֻׁמָּטִין"

(א) הסבר את המקרים המודגשים בקו.

(ב) לשני המקרים הללו טעם משותף, מדוע שביעית אינה משמטת.

מהו הטעם המשותף לשני מקרים אילו?

9. כתב רבינו עובדיה מברטנורא, וז"ל: "השמטת כספים בזמן הזה דרבנן... ומשום הכי היה לֵח ביד הלל

לתקן פרוזבול להפקיע דין השמיטה הואיל ואין שמיטת כספים בזמן הזה אלא מדברי סופרים".

(א) מה הקושיה שמעלה רבינו עובדיה מברטנורא בדבריו?

(ב) כיצד הוא מיישב באותה?

10. הרב משה אביגדור עמיאל מסביר מדוע אין לראות בתקנת הפרוזבול של הלל "תיקוני דת".

כתבו והציגו בכיתה את הטענות שמובאות בפסקה של הרב משה עמיאל. מה למדת מכך?

תרגול מיטבי [דגמת שאלת בגרות]

שביעית פרק י משנה ג

"פרוזבול אינו משמט"

1. 'פרוזבול' היא מילה ביוונית. מה פירושה. וכיצד חז"ל דרשו את המילה פרוזבול.

2. מי תיקן פרוזבול ומדוע?

3. הסבר בלשונך מהו פרוזבול? ומדוע אינו משמט חוב?

4. הרב עובדיה מברטנורא, עסק בשאלה מכוח איזו סמכות יכול היה הלל לבטל מצווה מהתורה. כתוב את הסברו.

5. הרב משה אביגדור עמיאל כותב: "רגילים הם 'מתקני הדת' להראות על תיקונים בדת שנהגו

הראשונים לעשות, כמו תיקון פרוזבול, היתר עיסקא וכדומה. אבל לא דעת ולא תבונה להם להבין..."

(א) למי הכוונה מתקני הדת ומה טענתם.

(ב) כיצד דוחה הרב משה אביגדור עמיאל את טענתם? ואיך הוא מוכיח זאת מפרוזבול?